

ся точки зору вчених відносно цього питання. Наведені теоретичні визначення недійсних правочинів, запропонованих юристами з часів Стародавнього Риму і до сучасності. Аналіз наведених позицій та чинної нормативної бази, присвяченої регулюванню цього питання, дозволяє автору дійти висновків щодо ознак недійсних правочинів, підстав класифікації недійсних правочинів та визначити правову природу і сутність правочинів, які слід вважати недійсними.

Ключові слова: недійсний правочин, оспорюваний правочин, дійсність правочину, правопорушення, юридичний факт, протиправна мета, правові наслідки, вольова дія, волевиявлення.

Анотація

Давидова И. В. К вопросу о правовой природе недействительности сделок. — Статья.

В статье рассматриваются вопросы относительно правовой природы недействительности сделок. Рассматриваются и анализируются точки зрения ученых относительно данного вопроса. Приведены теоретические определения недействительных сделок, предложенных юристами со времен Древнего Рима и до современности. Анализ приведенных позиций и действующей нормативной базы, посвященной регулированию данного вопроса, позволяет автору прийти к выводам относительно признаков недействительных сделок, оснований классификации недействительных сделок и определить правовую природу и сущность сделок, которые следует считать недействительными.

Ключевые слова: недействительная сделка, оспариваемая сделка, действительность сделки, правонарушение, юридический факт, противоправная цель, правовые последствия, волевое действие, волеизъявление.

Summary

Davidova I. To the Question of Legal Nature of the Invalidity of Transactions. Article.

The article examines the issues of legal nature of the invalidity of transactions. Points of view of different scientists according to this question are disposed and examined. The theoretical definitions of invalid transactions which are proposed by lawyers since Roman times and up to nowadays are presented. The analysis of the presented positions and current legal database of this question, allows the author to come to the conclusion about the characteristics of invalid transactions, the grounds for the classification of invalid transactions and to determine the legal nature and essence of transactions that should be considered as invalid.

Keywords: invalid transaction, disputed transaction, validity of the transaction, offense, the legal fact, illegal purpose, legal consequences, voluntary action, declaration of will.

УДК 347.731.1

В. С. Деревнін

ПРАВОВИЙ СТАТУС СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ТОВАРНОЇ БІРЖІ

Ринкова інфраструктура, що являє собою систему підприємств і організацій, яка забезпечує рух товарів, послуг, грошей, цінних паперів, є важливим елементом цивілізованого ринку. Одним із пріоритетних представників таких підприємств і організацій в Україні є товарна біржа. Закон України «Про товарну біржу» від 10 грудня 1991 року (далі — Закон) є основним законодавчим актом, який регулює питання про створення і діяльність товарної біржі, не відповідає окремим вимогам щодо біржової торгівлі в сучасному економічному просторі. Законопроект «Про товарну біржу» № 3256 від 2 березня 2007 року (далі — законопроект) заслуговує підтримки, однак окремі його положення потребують уточнення.

© В. С. Деревнін, 2010

Зокрема, закони звичайно несуть в собі або детальний підхід і розкривають всі спірні питання детально, або мають узагальнений характер. В законопроекті змішані обидва підходи, тому законодавцю необхідно вибрати один варіант правового регулювання: загальний або детальний.

Разом з тим ця проблема існує в багатьох країнах. Так, у сучасній українській нормотворчості намітилась тенденція переходу від Закону, який містить значну кількість деталей, до так званого «скелетного законодавства». Останнє повинне сформулювати в «законах-скелетах» вихідні положення, загальні принципи правового регулювання. Прийняття Верховною Радою таких законів призводить до збільшення об'єму і посилення ролі урядової нормотворчості, що у свою чергу зменшує значення статутів у правовій системі. Безумовно, закони не розраховані на високий рівень деталізації. Така логіка розвитку економіки правового регулювання. Однак в тактичному плані, коли це диктується необхідністю, закон може і повинен включати елементи детальної регламентації.

Так ст. 11. Органи управління товарної біржі (Закону) розширена і деталізована в законопроекті ст. ст. 12 — Органи управління, 13 — Вищі органи управління товарної біржі, 14 — Біржовий комітет, 15 — Виконавчі дирекції, 16 — Контрольно-ревізійна комісія, при цьому в законопроекті нівельована ст. 12, яка визначає організаційну структуру товарної біржі, в тому числі і спеціальність підрозділів. Згідно зі ст. 6 Закону органи управління біржою, порядок їх обрання, компетенція і організаційна структура біржі визначаються статутом, тобто ця норма використовується як банкетна.

В науковій літературі при аналізі організаційної структури біржі розрізняють суспільну і стандартну структуру. Товарні біржі набувають цивільні права і цивільні обов'язки через свої органи, які діють у відповідності до законів, інших правових актів і установчих документів. Далеко не всі органи управління товарної біржі можуть бути віднесені до органів юридичних осіб. Наприклад, керівник довідково-інформаційної служби має права діяти від імені біржі лише за довіреністю. Тому «органи управління товарної біржі» і «органи юридичних осіб» — це перехресні поняття.

До суспільної структури товарної біржі належать загальні збори членів товарної біржі і виборні органи в особі біржового комітету і ревізійної комісії. Загальні збори членів товарної біржі є її вищим органом управління. В період між загальними зборами членів товарної біржі управління здійснюється біржовим комітетом (радою біржі). Біржовий комітет обирається на термін, встановлений загальними членами товарної біржі (як правило 1–2 роки). Контролюючим органом товарної біржі є контрольна (ревізійна) комісія. Виконавчі спеціалізовані підрозділи необхідні біржі для ведення поточної господарської діяльності. Виконавчі підрозділи — це апарат біржі, який готує і проводить біржові торги. До спеціалізованих підрозділів можна віднести ті підрозділи, які відповідають за ведення поточної роботи:

- маклери;
- котировочна комісія;

- розрахункова палата;
- експертне бюро;
- відділ прийому заяв і реєстрації контрактів;
- відділ інформаційно-технічного забезпечення;
- відділ інформаційно-довідкового обслуговування;
- відділ міжбіржових зв'язків і роботи з брокерськими фірмами;
- відділ управління справами;
- біржова арбітражна комісія.

Цей перелік не є вичерпним і може бути розширений залежно від спеціалізації конкретної товарної біржі. Компетенція того чи іншого органу управління визначається статутом (ст.6 Закону) чи спеціальним положенням про даний орган управління.

Стаття 12 Закону спеціально не обговорює правоздатність структурних підрозділів товарної біржі, правовий статус і компетенція встановлюється самою біржою. При цьому не слід структурні підрозділи біржі ототожнювати з відособленими підрозділами, оскільки філіали і представництва юридичної особи завжди створюються поза місцем його знаходження. А структурні підрозділи біржі переважно створюються і здійснюють свою діяльність у середині самої біржі. На жаль, чинний Цивільний кодекс України не визначає правовий статус внутрішніх структурних підрозділів. У зв'язку з цим виникає питання, чи є внутрішні підрозділи, які створюються на біржі. На думку О. А. Красавчикова, будь-яка юридична особа має внутрішню структуру. Найбільш чітко ознаки внутрішнього структурного підрозділу були розроблені А. В. Венедиктовим. Він вважав, що для підрозділів, які створюються в середині юридичної особи, характерним є наявність таких елементів:

- організаційна узагальненість;
- функціональна узагальненість;
- майнова узагальненість.

Однак ознака майнової узагальненості не є обов'язковою, оскільки дані підрозділи можуть взагалі не мати майна. Навіть якщо припустити, що за структурним підрозділом закріплюється яке-небудь майно, то за чинним законодавством воно не має на нього ніяких речових прав. Створювані на товарній біржі структурні підрозділи можуть знаходитись на одній території з самою біржою. Тому ознака територіальної узагальненості також не є характерною ознакою внутрішніх структурних підрозділів товарної біржі.

З урахуванням викладеного можна сказати, що створювані на товарній біржі структурні підрозділи наділені функціональною і організаційною самостійністю і можуть при цьому не мати таких ознак, як територіальна і майнова узагальненість. Слід відмітити, що внутрішні структурні підрозділи утворюються на підставі відповідного положення ст. 12 Закону, тобто існує нормативна підстава їх діяльності. Таким чином, правовий статус внутрішніх структурних підрозділів біржі слід відрізнити від статусу філіалів та представництв (ст. 95 ЦКУ). При цьому в законодавстві слід закріпити, що структурні підрозділи, які створюються на одній території з біржою, не наділені правами філіалів

(представництв) і є внутрішніми структурними підрозділами. Крім того, необхідно сформулювати визначення внутрішнього структурного підрозділу товарної біржі — це складова частина біржі, яка створюється для виконання функцій у сфері організації і регулювання біржової торгівлі, яка має визначену організаційну структуру і утворюється на підставі відповідного положення, затвердженого біржовою радою.

Література

1. Про товарну біржу : Закон України від 10 груд. 1991 р., № 1956-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 10 Ст. 139.
2. Про товарну біржу : проєкт Закону України № 3256 від 2 берез. 2007 р.
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
4. Венедиктов А. В. Государственная социалистическая собственность / А. В. Венедиктов. М. : Изд-во АА СССР, 1948. С. 337–338.
5. Гарпер Д. Великобритания: центральное и местное управление / Д. Гарпер. — М., 1984. — С. 98–145.
6. Красавчиков О. А. Сущность юридического лица // Советское государство и право. — 1976. № 1. С. 47–55.

Анотація

Деревин В. С. Правовий статус структурних підрозділів товарної біржі. — Стаття.

Стаття присвячена проблемі визначення правового статусу структурних підрозділів товарної біржі. Проаналізовані різновиди організаційної структури біржі та спеціалізованих підрозділів. Охарактеризовані елементи, які є ключовими для цієї юридичної особи.

Ключові слова: біржа, структурний підрозділ, юридична особа, спеціалізовані підрозділи, правовий статус.

Аннотация

Деревин В. С. Правовой статус структурных подразделений товарной биржи. — Статья.

Статья посвящена проблеме определения правового статуса структурных подразделений товарной биржи. Проанализированы разновидности организационной структуры биржи и специализированных подразделений. Охарактеризованы элементы, которые являются ключевыми для данного юридического лица.

Ключевые слова: биржа, структурное подразделение, юридическое лицо, специализированные подразделения, правовой статус.

Summary

Derevni V. The Legal Status of the Structural Units of a Commodity Exchange. Article.

The article deals with the problem of the legal status of the structural units of a commodity exchange determination. The variety of the organizational structure of commodity exchanges and specialized units is analysed. The characterization of the elements that are very important for this entity is made.

Keywords: exchange, structural unit, legal entity, specialized units, legal status.